

9. Курамшина Т.Л. статья. Развитие интеллектуальных способностей младших школьников— заказ современного общества <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitiie-intellektualnyh-sposobnostey-mladshih-shkolnikov-zakaz-sovremennogo-obschestva/viewer>
10. Низамова О.Н. Развитие интеллектуальных способностей младших школьников. Текст: непосредственный // Образование и воспитание-2020.№3.стр.36-38. <https://moluch.ru/th/4/archive/168/5311/>

УДК:378

<https://doi.org/10.56122/..v2i2.227>

**ОРТО МЕКТЕПТЕРДЕГИ ОКУУЧУЛАРГА КЫСКА АҢГЕМЕЛЕР АРКЫЛУУ
АНГЛИС ТИЛИН ҮЙРӨТҮҮ ЖОЛДОРУ
СПОСОБЫ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ С ПОМОЩЬЮ РАССКАЗОВ
TEACHING ENGLISH TO STUDENTS THROUGH STORIES**

**Койлубаева Бурулча п.и.к., ОшМУ
bukoilubaeva@oshsu.kg**

Аннотация. Бул макалада 9 -класстардагы балдарга англис тилин чет тили катары үйрөтүүдө аңгемелерди колдонуу боюнча изилдөөнүн натыйжалары берилген. Изилдөө ОшМУнун филология жана маданият аралык коммуникация институтунда англис тилин окутуунун методикасы кафедрасында бекитилген педагогикалык практика учурунда өткөрүлдү. Аталган маселе илимий изилдөө максатында демилгеленген. Изилдөө процессине, болочок мугалимдер “англис тилин үйрөнөбүз” деген долбоордун алдында, балдардын аңгемелерди өздөрүнүн кызыгуусуна жана жактыруусуна жараша тандоосуна мүмкүнчүлүк түзүп берүү менен, сабактарды пландаштыруу, маалыматтарды чогултуу жана талдоо иштери камтылгын. Натыйжада, болочок мугалимдер (практиканттар) ар кандай класстык көнүгүүлөрдү түрдүүчө жаңы методдор аркылуу; коммуникативдик, долбоорго таянып үйрөнүү (Project based learning), физикалык оюндар (Total Physical Response) (TPR) жана айлана чөйрөнү таануу (Natural Approach) методдорун колдонушту. Изилдөөнүн жыйынтыгында, окуучулар жомокторду, аңгемелерди түшүнүп айтууда мотивациясы жогорулагандыгы жөнүндө баяндалат.

Негизги сөздөр: Жомок, уламыш, аңгеме, окуу, окутуу, балдар

Abstract. This article presents the results of a study on the use of stories in teaching English as a foreign language to the students of the 9th grade. The study was conducted during the approved pedagogical practice at the Chair of Teaching Methodology of English Languages, Institute of Philology and Intercultural Communication of Osh State University. The purpose of the research was initiated for scientific investigation. The research process included lesson planning, data collection, and analysis, and allowed students to choose stories based on their interests and preferences as part of the "Let's Learn English" project. As a result, future teachers (practitioners) learned various classroom exercises through new methods, including communicative and project-based learning, physical games (Total Physical Response, TPR), and the Natural Approach. The study found that the students' motivation to understand fairy tales and stories increased.

Key words: fairy tale, legend, story, reading, teaching, children

Аннотация. В данной статье представлены результаты исследования, посвященного использованию рассказов в обучении английскому языку как иностранному у учащихся 9-х классов. Исследование проводилось в рамках утвержденной педагогической практики на кафедре методики преподавания английского языка Института филологии и межкультурной коммуникации Ошского государственного университета. Цель исследования была поставлена в рамках научной работы.

Процесс исследования включал планирование уроков, сбор и анализ данных, а также предоставлял учащимся возможность выбирать рассказы в соответствии с их интересами и предпочтениями в рамках проекта «Давайте учить английский».

В результате будущие учителя (практиканты) освоили различные классные упражнения с использованием современных методов, включая коммуникативное и проектное обучение, физические игры (Total Physical Response, TPR), а также естественный подход (Natural Approach). Исследование показало, что мотивация учащихся к восприятию и пересказу сказок и рассказов повысилась.

Ключевые слова: сказка, легенда, рассказ, чтение, обучение, дети.

Киришүү

Бул изилдөө мамлекеттик орто мектептеги окуучуларга аңгемелерди үйрөтүүдө жана аларды англис тилинде эркин айта ала турган жөндөмдөргө ээ кылуу максатында жүргүзүлдү. Изилдөө 9-классардын англис тилин үйрөтүү боюнча орто класстардын болочок мугалимдер тобунун изилдөө долбоорунун бир бөлүгү болду. Изилдөө процессинин жүрүшүндө болочок мугалимдер англис тилин үйрөнүү процессин балдар үчүн кызыктуу, жагымдуу жана маңыздуу кылууга абдан кызыгышты. Алар аңгемелерди англис тилин үйрөтүүдө, балдардын когнитивдик жана тил көндүмдөрүн өнүктүрүү үчүн эң сонун курал деп табышты. Тилди аңгемелер аркылуу үйрөтүү ар кандай тил ыкмаларынан түрдүү стратегияларды колдонууга мүмкүндүк берди. Аталган интеграциялык процесс окуучуларга чоң таасирин тийгизди, анткени окуу кызыктуу, мотивациялоочу, эсте калаарлык жана туруктуу үйрөнүү процессине айланды. Процессти баштаардан мурун, болочок мугалимдер түздөн-түз байкоо, сурамжылоо жана интервью аркылуу окуучулардын англис тилин үйрөнүүгө болгон кызыгуулары жана муктаждыктары менен таанышып чыгышты. Алар мектепти, окуу планын жана мектептин англис тили программасын, ошондой эле алар менен иштей турган класстарды билгенден кийин изилдөө процессин башталды.

Илимий изилдөөнүн теориялык негиздери

Балдар табигый тил үйрөнүүчү болуп эсептелет; экинчи тилди өздөштүрүү теориясына ылайык, алар чоңдорго караганда тезирээк жана азыраак кыйынчылык менен үйрөнө алышат, бирок алар табигый окуу чөйрөсүн реалдуу баарлашуу кырдаалдарына жана окууну маңыздуу, жагымдуу жана өмүр бою улана турган процесске айландырган атайын окутуу практикасына дуушар экендиги сурамжылоолордон улам тастыкталды. Ошол себептен, аларга жагымдуу чөйрөнү жана ылайыктуу окутуу тематикаларын тандап алуу зарылчылыгы жаралды. Болочок мугалимдер менен биргеликте маселени чечүүгө багытталган окутуунун тематикасын кыска аңгемелерге басым койдук. А. Алимбеков белгилегендей: «Ар кандай илимий изилдөөнүн сапаты анын курамындагы түшүнүктөр-терминдер системасынын тактыгы менен аныкталат.[1] “Аңгеме” эпикалык түргө кирүүчү чакан, катышуучу каармандары аз, сүрөттөлүүчү окуясы чектелген кара сөз (к.) түрүндөгү чыгарма. Турмуштук бир гана, же бир нече окуялары аңгемеге объект болуп алынат да, ал повесть, романдан көлөмүнүн кичинелиги менен айырмаланат [2]. Аңгемелерди окутуу балдарга жана алардын чыныгы социалдык чөйрөсүндө баарлашуунун маанилерин жана маңызын жеткирүүгө мүмкүндүк бере турган коммуникативдик көндүмдөрүн өнүктүрүүгө багытталышы керек. Физикалык оюндар (Total Physical Response) (TPR) жана айлана чөйрөнү таануу (Natural Approach) сыяктуу методдор балдарга тилди жеткиликтүү оңой үйрөтүүгө жардам берет. Окуяларды үн чыгарып окуунун эң жакшы куралы - чоң китептерди колдонуу деп сунуштап Куртен менен Дахлберг (2004) чоң китеп эмне экенин сүрөттөйт: "Чоң китеп - бул бүтүндөй класс менен жеке-жеке үн чыгарып окуу" [3]. Балдар чоң китепти колдонууда өзүн эркин жана бактылуу сезишет. Эмоционалдык сезүү аркылуу аткарган иш-аракеттин баалуулуктарын жана технологияларын эмоционалдык-эрткүү, рефлексивдүү ассимиляциялоону, алардын жеке көз караштарга жана ишенимдерге, ишмердүүлүктүн нормаларына жана ыкмаларына айланышын, өздөрүнүн иш-аракетке психологиялык даярдыгын, адамдын эмоционалдык абалын, окууга жөндөмдүүлүгүн жана инсандын педагогикалык чындыкка жеке мамилесин көрсөтүүгө даярдыгын диагностикалайт

[4]. Бул учурда окуучулар окуу тексттин өз алдынча жана топ менен үн чыгарып окушат, андан соң тексттин мазмуну боюнча суроолорду берет. Ошентип, алар жетиштүү көлөмдө класс менен биргеликте тажрыйба бөлүшө алат. Бул багыт “англис тилин үйрөнөбүз” деген долбоорго талаптар процесс болуп аталды. Көпчүлүк чоң тексттерде күчтүү ритм, рифма, кайталанма үлгүлөр, логикалык ырааттуулук жана колдоочу иллюстрациялар менен алдын ала айтууга боло турган окуялардын өзөгү окууда чоң өбөлгө жаратаарын далилдеди.

Изилдөөнүн методологиясы

Балдардын аңгемелерди окуп түшүнүүсүнө жана аларды өз сөздөрү менен айтып берүүсүнө кандай шарттар жардам берди?

Бул шарттарды ишке ашырууда, аңгемелерди окуунун үч этапбы эске алынды: окууга чейинки этап, окуу учурундагы этап жана окуудан кийинки этап. Бул этаптар болочок мугалимдер балдарды жомокту окууга даярдоо жана түшүнүгүн текшерүүгө багытталган иш-чаралар болду. Окутуу ресурстарын ушул шилтемелерден алдык [5].

Окууга чейинки этап

Болочок мугалимдер окуучуларды аңгеме окуу үчүн уюштурушту, бул бир эле мугалим менен гана эмес, текст менен дагы көбүрөөк өз ара аракеттенүүгө мүмкүндүк берди. Аңгемелерди окуунун алдында мугалим окууга чейин кызыктыруучу иш-аракеттерге басым жасады; сүйлөшүүнү уюштуруу (prediction) оюндары, окуу жана угуу иш-чаралары аркылуу кызыктуу жана түшүнүктүү маалыматтарды алуу, бул алардын жаңы тил менен таанышуусуна жардам берди. Бул убакыттын ичинде балдар ар түрдүү иш-чаралар аркылуу көптөгөн лексика жана синтаксистик машыгууларды жасашты, жана аткарылган иш-аракеттер балдарды аңгеменин контекстин оңой өздөштүрүүсүнө көмөкчү болду. Төмөнкү үзүндүдөн көрүнүп тургандай, балдар жаңы сөздөрдү аныкташкандан кийин, балдар тексттерди окуй баштайт.

(М) Мугалим аңгеменин аталышына багыттап суроолорду берди жана жоопторун угуп жатып, бир аз балдардын дыкат мамилесин текшерүү жана маалыматтарды тактоо үчүн, кыска бүтбөгөн сүйлөмдөрдү толуктоосуна ишарат жасады. Кийинки боло турган окуяны маңызын чагылдыра ала турган көнүгүүлөрдү жасады.

(О1) Мен ойлойм, бул аңгеме энелер жөнүндө.

(М) Эмне үчүн андай ойлосуз?

(О1) Аңгеменин аталышындагы “Thank You, M’am” апа деген сөз турат

(М) Сүрөттөрдөн эмнелерди көрүүгө болот?

(О2) Конок бөлмө, бул ашкана.

Балдар ал көрсөткөн үйдүн бөлүгүнө жараша суроолорго жооп беришти жана кийинки боло турган окуяны маңызын сүрөттөр аркылуу божомолдошту.

Окуя кандайдыр бир жаңы тилди камтышы мүмкүн, бирок окуя түшүнүктүү болушу үчүн ал сөздөрдүн контексти маанисин түшүнүү үчүн сүрөттөрдү жана дискурсту уюштуруу сөздөрдүн маанисин канчалык деңгээлде туура колдогонушунан көз каранды болот. Жаңы сөздөрдүн сюжетте канчалык негизги орунда тургандыгын мээ чабуул көнүгүүлөрү менен жыйындаса болот. Бул кадам абдан маанилүү болду, анткени ал балдарга окуянын берилген бөлүгүн жакшыраак түшүнүүгө жана окуу процессине активдүү катышууга мүмкүндүк берди. Мугалимдер окуучулардын аңгеменин маанисин түшүнүүгө жардам берүүнүн үстүндө иштешти, мисалы, көргөзмөлөрдү, баш катырмаларды жана оюндарды аңгеменин контекстине жооп бере алгыдай кылып модификациялашты. Окутуу процессинде балдар окуяны иликтөөдө логикалык уламалаш, бири-бирине тыгыз байланыштагы жоопторду оңой айтуу менен, окуунун маңыздуу тажрыйбасына шарт түздү.

Окуу учурундагы этап

Бул этапта болочок мугалимдер аңгемелерди окуучуларды топ-топко бөлүп окутат (Jigsaw). Балдар аңгемелерди окуп жатканда, болочок мугалимдер төмөнкү үч негизги стратегияга көңүлдөрүн бурушат: иллюстрациялар менен жазылган тексттин ортосундагы байланыш, божомолдор жана суроолор. Алгач мугалимдер балдардын алдын ала алган билимдерин баалоо үчүн “туура жана туура эмес” (True/ False) сүйлөмдөрдү талкууга койду. Кийинки

этапта балдар текст менен таанышышты, аңгеме боюнча комментарийлерин айтышты жана текстти окуй башташты. Окуу учурунда мугалим текст менен иллюстрациялардын ортосунда байланыш түзүү үчүн сөздөрдү доскага жазды. Балдар көрсөтүлгөн сөздөр менен сүрөттөрдү колдонуу аркылуу сүйлөм түзө баштады. Жаңы сөздөр, сүрөттөр менен биргеликте аңгеменин контекстин жакшыраак түшүнүүгө жардам берди, муну төмөнкү үзүндүдөн окууга болот:

(М) Көнүгүүнүн аягында сизге башкы каармандын образы жактыбы?:

(О1) Жакты? (деп сүрөттөрдү көрсөтө баштады)

(О2) Ооба абдан жакты!

(О3) Мага анын сапаттары (англис тилинде жаңы сөздөрдү) жакты

Бул практикага байланыштуу академиялык изилдөө жүргүзүү үчүн сүрөттөрдү колдоно алабызбы, а бул маселе биздин замандын эң негизги маселелеринин бири деп Biggs and Büchler (2008) айткандай, изилдөө төрт маанилүү атрибуттары менен мүнөздөлдү; суроо-жооп, билим, методдор жана аудитория [6]. Ар бир академиялык аракет суроо менен башталат: мен эмнени билгим келет, ачып бергим келет же түшүндүргүм келет? Кээде, изилдөө, тескерисинче, чалгындоо болушу мүмкүн, бирок ар дайым суроолор сурамжылоо же кандайдыр бир сүйлөшүүлөр, эмпатиялык түшүнүү аркылуу, "бул жерде көйгөй эмнеде" деген маселенин үстүндө иштөө зарылчылыгы жаралды. Сүрөттөрдүн текст менен айкалышып, окуяны бүтүндөй түзүү үчүн ролдор каралышы керек. Аңгемелерде сүрөттөр негизги роль ойногон. Алар гипотезаларды калыптандырууга, алдын ала айтууга, ырааттуулукка жана эс тутумду ишке ашырууга түрткү болот. Долбоор үчүн колдонулган аңгемелерде сүрөттөр текст менен тыгыз байланышта болгон, кээде тексттин структурасын графика менен түзүштү. Бул балдардын аңгемелерди оңой түшүнүүсүн колдоду жана аларды тексттердин негизги пункттарына багыт берди. Ошондой эле, сүрөттөр иш-аракеттерди долбоорлоо үчүн пайдалуу курал катары колдонулуп, айрыкча оозеки же жазуу иштерин пландоодо максаттуу багыт берди. Долбоордо колдонулган кийинки стратегия - негизинен окуу учурунда түшүнүүнү текшерүү үчүн - алдын ала айтуу. Бул тексттеги маалыматты жана окуяларды окуп, кийинки окуялар жөнүндө алдын ала ойлонууну камтыйт. Кастро, М. алдын ала айтуу үчүн, "окуучулар мурунку билимдерин активдештирүүнү, аны эмнени окуй тургандыктары жөнүндө ойлонуу үчүн колдонушу керек" деп эсептеген. Ошентип, алдын ала айтуу окурмандарга окуганын алар окуган нерсе менен байланыштырууга жардам берет жана алдын ала билүү жана андан маани алуу үчүн тексттин маанисин алып келет.[7] Кастро, М. айтуусу боюнча, суроо берүү маанилүү стратегия болуп саналат, анткени ал балдарга тексти тереңирээк түшүнүүгө, окугандары жөнүндө көбүрөөк ойлонууга, алардын ой жүгүртүүсүн уюштурууга, жаңы түшүнүктөрдү издөөгө, конкреттүү маалыматты табууга жана айтылбаган идеялар жөнүндө ойлонууга зарылчылык жаратат. Темалар автордун максаттары жана ниеттери жана негизги мааниси катары төмөнкүчө чагылдырууга болот:

(О) Мугалим аңгемени окуп баштады жана балдардан сурады:

(Т1) Бул кандай түс? Андан ары эмне болот? Анын аты ким?

(О) Ал эми балдар мугалимдин суроолоруна жооп беришти. Бир маалда бир бала:

(Ss1) Эжеке мен эч нерсе түшүнгөн жокмун.

(О) Анан башка бала ага окуяда эмне болуп жатканын түшүндүрө баштады.

Суроо берүү окуяны окуганга чейин, окуп жатканда жана окугандан кийин колдонулган стратегия болду. Окуу учурунда мугалим окуучуларды көңүлүн каармандарга, алардын ошол учурдагы абалына жана алардын ниеттерин сүрөттөөгө негизделген суроолорду жаратты. Балдардын берген жооптору алардын аңгемени кандайча түшүнгөндүктөрүн текшерүүгө мүмкүндүк берди.

Окуудан кийинки этап

Текстти окугандан кийин окуучулар текстке байланыштуу түрдүү сүйлөө жана жазуу иш-аракеттерин жасашты. Бул класстарда сүйлөө жана жазуу өндүрүшү жетекчиликке алынды, бул мугалимдерге окуучулардын окуу процессин түшүнүү жана түшүнүү деңгээлин жакшыраак баалоого жардам берди. Бул маселени төмөнкү мисалдан байкоого болот:

(М) мугалим флеш-карталарды көрсөтө баштады жана кээ бир студенттер жооп беришти.

(O1) Уктап жатат... Түшкү тамактануу.

(O2) Кооз мезгил (сүрөттөрдүн артындагы пейзаждарга да маани бере башташты)

Мугалим балдарга жаңы эле окуган окуясы боюнча бир нече таратма материалдарды берди. Аңгемеде балдар окуяга ылайык толтурууга тийиш болгон боштуктар бар болчу. Балдар башташты. Мындай иш-чаралар балдарга угуу жана окуу үчүн зарыл болгон компетенттүүлүктөн сүйлөө жана жазуу үчүн жемиштүү компетенттүүлүккө өтүүгө жардам берип, аңгемелерди жөнүндө түшүнүктөрүн жыйынтыктады. Ошондой эле, окуялардын артында мугалим жаңы сөздөр аралашкан чакан окуяларга сценарий түзүп балдарды ролдорго бөлдү. Көп өтбөй балдар аларды аткарууга даяр болушту. Окуучулар оңой эле сценарийди коюшту, жаңы сөздөрдүн контекстте колдонушу жана иш-аракеттин баалуулуктарын жана технологияларын эмоционалдык-эртүү, рефлексивдүү ассимиляциялоону, алардын жеке көз караштарына, ишмердүүлүктөрүнүн нормаларына жана ыкмаларына айлантышты.

Корутунду

Диагноздун, анализдин жана изилдөө процессин ишке ашыруунун негизинде төмөнкүлөрдү белгилесе болот:

Окутууну балдар үчүн кызыктуу жана маңыздуу кылуу үчүн мугалимдер тиешелүү методологияны жана дидактиканы тандап алышы керек. Окуяларды жана алардын тегерегиндеги балдарга муктаждык жараткан методологияны колдонуу тил үйрөнүү процессин болочок мугалимдер балдар үчүн маңыздуу жана кызыктуу кылып уюштуруу окутуунун максатына ылайык жүргүзүлүшүнүн негизги шарттары экендиги аныкталды. Сабактарды өтүүдө окуучулардын окууга болгон мотивациялары жогорулады. Биринчиден алар оюндарды ойногонду жакшы көрүшкөндүктөн, экинчиден, алар үчүн окуялар жагымдуу чөйрөдө шартталгандыктан, окуя жөнүндө өз пикирлерин айтууда муктаждыктар жаралгандыгы аркылуу натыйжаланды.

Болочок мугалимдер оюндарды, сценарийлерди уюштурууда, жана аларды даярдоодо кылдат деталдуу программалоону талап кылды. Жүргүзүлгөн иш-чаралардын жүрүшүндө туура келген бир нече педагогикалык шарттар формулировкаланды. Окууга чейин, окуп жатканда жана окугандан кийин текст боюнча болжолдоолорду айтуу менен, балдар текст менен байланыш түзүү, мурда билгендерин, ошондой эле эмне болушу мүмкүн экенин айтууга даяр болушту. Окуу учурунда жана окугандан кийин балдардын айткан божомолдору аркылуу болочок мугалимдер окуучу балдардын аңгемелерди түшүнгөндүгүн жазуу же оозеки түрүндө текшере алды. Ал эми сценарийлерде студенттердин эмоционалдык сезгичтиги жана жоопкерчилиги аңгемеде белгиленген максатты жүзөгө ашырууга негиз болоорун көңүлгө туттук.

Ал талаптарды жалпысынан төмөнкүдөй тариздөөгө болот:

1. Катышуучулардын аткарган иштеринин эмоционалдык толуктугу.
2. Үлгү боюнча көркөм ойноо техникасын өздөштүрүп, катышуучулардын жеке чыгармачылыгын көрсөтүүгө кызыктыруу.
3. Ролдорго таандык сюжеттүү оюндарды көркөм аткарууга умтулуу.[8] Оюндар ошондой эле студенттердин мугалимдерине ишенимдүү жана стрессиз окуу чөйрөсүн түзүүгө жардам берди, анда балдар окуу учурунда өздөрүн коопсуз жана эркин сезишкендиги аныкталды.

Журналдарда маалыматты каттоо үчүн төмөнкү коддор колдонулган:

М = Окуучу мугалим; O1 = Окуучу 1; O2 = Окуучу 2

Шилтемелер:

1. Алимбеков, А. Таалим-тарбия терминдеринин чечмелеме сөздүгү [Текст] / А. Алимбеков, М. Комплекси, А. Челикбай. – Бишкек: КТМУ, 2002.
2. «Адабий терминдер». Адабий терминдер. 1 июнь 2015. Web. 3 ноябрь 2016. <<https://literaryterms.net/>>.
3. Куртан, Х., Дахлберг С.А., (2004). Тилдер жана балдар: Бостон: Пеарсон билим берүү борбору.

4. Алимбеков, А. Теория и практика этнопедагогической подготовки учителя в системе высшего педагогического образования: Монография. – Б.: ОГПИ, 2009. –150 с.
5. <https://www.commonlit.org/blog/10-short-stories-high-school-teachers-love-8046d35fad47/> ,
<https://www.chompingatthelit.com/best-short-stories-for-middle-schoolers/>
6. Biggs, M., & Büchler, D. (2008). Чыгармачыл жана маданий тармактарда практикага негизделген изилдөөлөрдүн сегиз критерийи. Искусство, дизайн жана жогорку билим берүү, 7(1), 5-18.
7. Кастро, М. (2002). Окуянын сыйкырдуу дүйнөсү: Ой жүгүртүү үчүн кээ бир жагдайлар. ПРОФИЛЬ, Мугалимдердин профессионал ын жогорулатуу маселелери, 3, 52-54
8. Койлубаева, Б. К. Гендердик билимди университеттин гуманитардык циклиндеги окуу дисциплиналарына интеграциялоонун принциптери жана ыкмалары [Текст] / Б. К. Койлубаева // ОшМУнун жарчысы. – 2021. – № 4.

УДК 371.487

**МЕКТЕПТЕ ДЕНЕ ТАРБИЯ САБАГЫНДА УЛУТТУК ОЮНДАРДЫ ОЙНОТУУНУН
МААНИСИ**

**ЗНАЧЕНИЕ ИГР В НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИГРЫ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОГО
ВОСПИТАНИЯ В ШКОЛЕ**

**THE IMPORTANCE OF PLAYING NATIONAL GAMES IN PHYSICAL EDUCATION
LESSON AT SCHOOL**

Мамажонов Ёкубжон Нажимидинович,

Ош мамлекеттик педагогикалык университети,

jakip8181kg@mail.ru

Каратаев Урматбек Базарбекович,

окутуучу, Ош мамлекеттик педагогикалык университети,

karataevurmat711@gmail.com

Аннотация. Макалада дене тарбия сабагы, анын окуучулардын өнүгүүсүнө тийгизген таасири талдоого алынды. Мектептеги билим берүүдө дене тарбиясы физикалык ден соолукту сактоонун гана жолу эмес, инсандын ар тараптуу өнүгүүсүнүн маанилүү элементи. Дене тарбия сабагында окуучуларга ойнотууга боло турган кыргыз элинин улуттук оюндарын талдоого алдык. Оюндардын түрлөрүн, кайсы класстарда кандай оюндарды ойнотуу керектигине токтолдук. Оюн - баланын баарлашуу жөндөмүн өнүктүрүүчү, патриоттук сезимин күчөтүүчү, кээде окуу процессинде кыйын болгон нерсени оюн учурунда оңой өздөштүрө алары белгиленди. Оюндар бош убакыт өкөрүү, балдардын денесин чыңдоо үчүн гана эмес, эс алуу үчүн, алардын акыл-эсин, туюмун, руханий көрөңгөсүн байытуу үчүн да абдан маанилүү экендиги белгиленди. Окумуштуулардын ойлору мисал катарында каралып, кыргыздын улуттук оюндарынын да шахмат сыяктуу логикалык жактан өнүктөрү айтылды. Макаланы мектеп мугалимдери, студенттер пайдаланса болот.

Ачык сөздөр: Мектеп, дене тарбия сабагы, улуттук оюндар, аң- сезим, инсан, спорт, окуучулар, оюн ж.б.

Аннотация. В статье проанализирован урок физкультуры и его влияние на развитие учащихся. Физическое воспитание в школьном образовании – это не только способ сохранения физического здоровья, но и важный элемент всестороннего развития человека. Мы проанализировали национальные игры кыргызов, в которые можно играть учащимся на уроке физкультуры. Мы рассказали о видах игр, в какие игры на каких занятиях следует играть. Было отмечено, что игра развивает коммуникативные способности ребенка,